

**3η Προκήρυξη της Δράσης «Επιστήμη και Κοινωνία»
με τίτλο «Κόμβοι Έρευνας, Καινοτομίας και Διάχυσης»**

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ: ΓΛΩΣΣΕΣ ΓΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ ΑΞΙΕΣ

ΑΚΡΩΝΥΜΙΟ ΕΡΓΟΥ: ΓΛΩΣΑΝΑΞ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΓΟΥ: 2019

ΙΔΡΥΜΑ ΥΠΟΔΟΧΗΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΚΥΡΙΟΣ ΕΡΕΥΝΗΤΗΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ 28

ΕΚΘΕΣΗ ΚΑΛΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

<i>Ενότητες</i>	<i>Σελίδες</i>
1. Εισαγωγή	3
2. Ερευνητικό και κοινωνικό υπόβαθρο των καλών πρακτικών	3
3. Προγράμματα σπουδών, υλικά μάθησης, αξιολόγηση	4
4. Κατάρτιση εκπαιδευτικών και παιδαγωγικές αρχές	8
5. Μαθησιακά περιβάλλοντα: Εκπαιδευτικές εγκαταστάσεις και χώροι για μάθηση	11
6. Σχέσεις με την κοινότητα και ενδιαφερόμενα μέρη (stakeholders)	12
7. Μεθοδολογικές επιλογές	14
8. Συμπέρασμα	17
Βιβλιογραφία	19

1. Εισαγωγή

Το Παραδοτέο Π28 «Έκθεση καλών πρακτικών» συνοψίζει ερευνητικά και βιβλιογραφικά δεδομένα σχετικά με υπάρχουσες καλές πρακτικές στον τομέα της αξιοποίησης των γλωσσών και της πολυγλωσσίας στο σχολείο, της πολύγλωσσης εκπαίδευσης και των πιο κατάλληλων διδακτικών/μαθησιακών μεθοδολογιών που διευκολύνουν την επαφή των μαθητών/ριών με τις γλώσσες, τη συνειδητοποίηση για τις λειτουργίες των γλωσσών και τη σύνδεσή τους με κοινωνικές και ανθρώπινες αξίες, και τελικά την εκμάθηση γλωσσών.

Η παρουσίαση καλών πρακτικών οργανώνεται σε πέντε τομείς – ενότητες:

- Προγράμματα σπουδών, υλικά μάθησης, αξιολόγηση
- Κατάρτιση εκπαιδευτικών και παιδαγωγικές αρχές
- Μαθησιακά περιβάλλοντα
- Σχέσεις με την κοινότητα και ενδιαφερόμενα μέρη (stakeholders)
- Μεθοδολογικές επιλογές

2. Ερευνητικό και κοινωνικό υπόβαθρο των καλών πρακτικών

Υποκείμενα στις εντοπιζόμενες καλές πρακτικές βρίσκονται ορισμένα «θεωρήματα», τόσο επιστημονικά όσο και κοινωνικά, όπως προκύπτουν από έρευνες και έργα σε διάφορους τομείς, καθώς και από παιδαγωγικές εφαρμογές, κατά τη διάρκεια των τελευταίων τριών δεκαετιών, και συνοψίζονται στην έκθεση “Languages Matter” της UNESCO (2025).

α) Η γλωσσική πολυμορφία είναι μια παγκόσμια πραγματικότητα

Στον κόσμο μας υπάρχουν πάνω από 7.000 γλώσσες, το 80% των οποίων προέρχεται από την Αφρική, την Ασία και τον Ειρηνικό. Με την αύξηση της μετανάστευσης, οι τάξεις με μαθητές/ριες που μιλούν διαφορετικές γλώσσες στο σπίτι τους γίνονται όλο και πιο συνηθισμένες.

β) Η γλώσσα είναι απαραίτητη για τη μάθηση

Η μάθηση σε μια γλώσσα που ένας/μία μαθητής/ρια δεν μιλάει άπταιστα παρουσιάζει σημαντικές προκλήσεις. Ωστόσο, πάνω από 250 εκατομμύρια μαθητές/ριες δεν έχουν πρόσβαση στην εκπαίδευση στη γλώσσα που κατανοούν καλύτερα. Η πολυγλωσσική εκπαίδευση είναι ένα κρίσιμο εργαλείο για την αντιμετώπιση της παγκόσμιας κρίσης στη μάθηση.

γ) Η γλώσσα και η οικονομική ανάπτυξη είναι αλληλένδετες

Ένα ισχυρό εκπαιδευτικό σύστημα είναι το κλειδί για τη διαμόρφωση ενεργού ιδιότητας του πολίτη και την ανάπτυξη ενός δημιουργικού και εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού. Οι σχολικές γλωσσικές πολιτικές που δεν ανταποκρίνονται στις γλωσσικές ανάγκες των παιδιών, των εφήβων και των νέων εμποδίζουν την εθνική συνοχή και την οικονομική ανάπτυξη.

δ) Η πολυγλωσσική εκπαίδευση είναι μια οικονομικά αποδοτική επένδυση

Αν και υπάρχουν αρχικά έξοδα για την ανάπτυξη γλωσσικά κατάλληλου διδακτικού υλικού και την κατάρτιση των εκπαιδευτικών, η πολυγλωσσική εκπαίδευση είναι μια σοφή μακροπρόθεσμη επένδυση που βελτιώνει τα εκπαιδευτικά αποτελέσματα και προάγει μια πιο συμπεριληπτική κοινωνία, ωφελώντας τόσο την οικονομία όσο και την κοινωνική συνοχή.

ε) Ο ψηφιακός μετασχηματισμός της εκπαίδευσης θα πρέπει να ωφελήσει όλες τις γλώσσες

Τα ηλεκτρονικά βιβλία και τα ψηφιακά εργαλεία μάθησης φέρνουν επανάσταση στην πρόσβαση στην πολυγλωσσική εκπαίδευση, προσφέροντας νέες ευκαιρίες σε μαθητές/ριες που ανήκουν σε αυτόχθονες πληθυσμούς, εθνοτικές μειονότητες, διαλεκτικές κοινότητες, μετανάστες/ριες και πρόσφυγες/ισσες. Η ψηφιακή εποχή έχει τη δυνατότητα να προωθήσει την πολυγλωσσική εκπαίδευση, καθιστώντας την πιο προσβάσιμη και αποτελεσματική.

στ) Η πολυγλωσσική εκπαίδευση υποστηρίζει τη διά βίου μάθηση

Η πολυγλωσσική εκπαίδευση δεν είναι ζωτικής σημασίας μόνο για τους/τις νέους/ες μαθητές/ριες, αλλά προσφέρει επίσης σημαντικά οφέλη για τους/τις ενήλικους/ες, εξοπλίζοντάς τους/τες με βασικές δεξιότητες για την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και την εξασφάλιση καλύτερων ευκαιριών απασχόλησης, προωθώντας τη διά βίου μάθηση.

ζ) Η πολυγλωσσική εκπαίδευση συμβάλλει στην αναβίωση των γλωσσών

Έως και 1.500 γλώσσες ενδέχεται να εξαφανιστούν μέχρι το τέλος του 21ου αιώνα, εξαλείφοντας πολύτιμες πολιτισμικές, ιστορικές και περιβαλλοντικές γνώσεις. Οι αυτόχθονες και περιθωριοποιημένες γλωσσικές ομάδες ηγούνται των προσπάθειών για την αναβίωση και τη διατήρηση των γλωσσών τους μέσω της εκπαίδευσης.

η) Η αποτελεσματική πολυγλωσσική εκπαίδευση ευδοκμεί χάρη στη συνεργασία

Οι πιο επιτυχημένες πρωτοβουλίες πολυγλωσσικής εκπαίδευσης είναι εκείνες που αναπτύσσονται μέσω συνεργασιών μεταξύ κυβερνήσεων, ΜΚΟ, γλωσσολόγων, τοπικών εκπαιδευτικών, εκπροσώπων της κοινότητας, γονέων και άλλων ενδιαφερόμενων μερών. Η συνεργασία διασφαλίζει ότι οι λύσεις είναι πολιτισμικά συναφείς, βιώσιμες και ανταποκρίνονται στις ανάγκες των μαθητών/ριών.

3. Προγράμματα σπουδών, υλικά μάθησης, αξιολόγηση

Ο αποτελεσματικός σχεδιασμός ενός προγράμματος σπουδών που λαμβάνει υπόψη την πολυγλωσσική εκπαίδευση απαιτεί προσεκτικά σχεδιασμένο διδακτικό υλικό και παιδαγωγικές αποφάσεις που προάγουν τους πολλαπλούς γραμματισμούς και τις ικανότητες σε

συγκεκριμένους τομείς, με αξιολογήσεις που είναι υποστηρικτικές και ευθυγραμμισμένες με τους στόχους της πολυγλωσσικής εκπαίδευσης.

Είναι σημαντική η ένταξη της πολυγλωσσικής διάστασης στο πρόγραμμα σπουδών, με έμφαση στην εκπαίδευση και στην πρώτη γλώσσα από τις πρώτες τάξεις. Αυτή η προσέγγιση οικοδομεί βασικές δεξιότητες γραμματισμού και γλώσσας, ενώ παράλληλα καλλιεργεί τον σεβασμό για τις γλώσσες και το πολιτισμικό υπόβαθρο των μαθητών.

Βασικά σημεία που πρέπει να ληφθούν υπόψη είναι τα ακόλουθα:

- Ενθάρρυνση των εκπαιδευτικών και του βοηθητικού προσωπικού να χρησιμοποιούν αποκλειστικά τις γλώσσες των μαθητών/ριών στα προγράμματα προσχολικής και πρώιμης δημοτικής εκπαίδευσης.
- Συστηματική εισαγωγή των γλωσσικών δεξιοτήτων, με προτεραιότητα στην ακρόαση πριν από την ομιλία, στην ομιλία πριν από την ανάγνωση και στην ανάγνωση πριν από τη γραφή.
- Συστηματική εισαγωγή των μαθητών/ριών σε επιπλέον γλώσσες, μόνο αφού έχουν κατακτήσει τις αντίστοιχες δεξιότητες στην πρώτη τους γλώσσα, χρησιμοποιώντας παρόμοιες μεθοδολογίες και υλικά.
- Συνεργασία με τους φορείς της κοινότητας για την ενσωμάτωση της τοπικής κουλτούρας, γνώσης και αξιών στο πρόγραμμα σπουδών για μια πολυγλωσσική εκπαίδευση.
- Σε ό,τι αφορά την ανάπτυξη διδακτικού και μαθησιακού υλικού που να ευνοεί την πολυγλωσσική εκπαίδευση, έχει αποδειχθεί η αποτελεσματικότητα υλικού που λαμβάνει υπόψη τις γλώσσες που είναι παρούσες σε έναν σχολικό οργανισμό, μέσω των παιδιών-φορέων αυτών των γλωσσών.
- Προτείνεται στη βιβλιογραφία η ανάπτυξη υλικού ανάγνωσης, μάθησης και σχολικών βιβλίων στις γλώσσες των μαθητών/ριών, συνήθως στην πρώτη γλώσσα, για την ενίσχυση των δεξιοτήτων τους στην ανάγνωση και τη γραφή. Θα πρέπει να διασφαλίζεται ότι το υλικό είναι πολιτισμικά συναφές και κατάλληλο για το συγκεκριμένο πλαίσιο κάθε φορά.

Οι βασικές δράσεις για την ανάπτυξη διδακτικού και μαθησιακού υλικού για πολυγλωσσική εκπαίδευση περιλαμβάνουν:

- Συμμετοχή των μελών της κοινότητας στην ανάπτυξη πολιτισμικά κατάλληλου, ελκυστικού υλικού που είναι σαφές, προσαρμοσμένο στην την ηλικία, ενδιαφέρον και συνάδει με την τοπική κουλτούρα, με χαρακτηριστικά όπως η χρήση εικονογραφήσεων

που αντικατοπτρίζουν τις παραδόσεις και τις γνώσεις της μειονοτικής κοινότητας και σχετίζονται άμεσα με το κείμενο.

- Αναζήτηση συναίνεσης της κοινότητας σχετικά με το ειδικό λεξιλόγιο που απαιτείται για τη διδασκαλία μαθημάτων όπως τα μαθηματικά και οι φυσικές επιστήμες στην πρώτη γλώσσα των μαθητών/ριών, διασφαλίζοντας ότι οι όροι είναι γλωσσικά ακριβείς και πολιτισμικά νοηματοδοτημένοι.
- Επέκταση της πρόσβασης σε ψηφιακές πηγές για τη μείωση του κόστους εκτύπωσης, με παράλληλη ενίσχυση της διαθεσιμότητας υλικών που μπορούν εύκολα να ενημερωθούν και να μοιραστούν.
- Ενσωμάτωση παραδοσιακών και σύγχρονων μεθόδων διδασκαλίας, με παράλληλο συνδυασμό αυτόχθονων παιδαγωγικών πρακτικών, όπως η αφήγηση ιστοριών και η βιωματική μάθηση, με σύγχρονες προσεγγίσεις, όπως η τήρηση ημερολογίου και τα ψηφιακά εργαλεία.
- Διευκόλυνση της εισαγωγής επιπλέον γλωσσών με τη δημιουργία υλικών και την εφαρμογή τεχνικών διδασκαλίας παρόμοιων με αυτές που είναι ήδη γνωστές στους/στις μαθητές/ριες στην πρώτη τους γλώσσα, εξασφαλίζοντας ομαλή μετάβαση και ενισχύοντας τη γλωσσική συνέχεια.

Τέλος, τρίτο απαραίτητο συστατικό για μια αποτελεσματική παροχή πολυγλωσσικής εκπαίδευσης, μετά τα προγράμματα σπουδών και τα εκπαιδευτικά υλικά, είναι η ευθυγράμμιση των στρατηγικών αξιολόγησης με τις αρχές της πολυγλωσσικής εκπαίδευσης, ώστε να διασφαλίζεται ότι οι γλωσσικές ικανότητες των μαθητών/ριών αναγνωρίζονται ως πλεονεκτήματα και ότι οι αξιολογήσεις αντικατοπτρίζουν με ακρίβεια τις γνώσεις των μαθητών/ριών ως προς το περιεχόμενο και όχι μόνο την γλωσσική τους επάρκεια.

Οι **στρατηγικές αξιολόγησης** στην κατεύθυνση μιας πολυγλωσσικής εκπαίδευσης περιλαμβάνουν:

- Αξιολόγηση και στην πρώτη γλώσσα, εκτός από τη γλώσσα του σχολείου και επίσημη γλώσσα του κράτους: Παροχή ευκαιριών στους/στις μαθητές/ριες να αξιολογούνται στην πρώτη τους γλώσσα, ειδικά στα πρώτα στάδια της σχολικής εκπαίδευσης. Αυτό διασφαλίζει ότι οι αξιολογήσεις αντικατοπτρίζουν την κατανόηση του περιεχομένου και όχι την επάρκεια στην επίσημη γλώσσα του σχολείου. Θα πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη η γλώσσα που χρησιμοποιείται στην τάξη για τη διδασκαλία.
- Έμφαση στη διαμορφωτική αξιολόγηση: Προκρίνεται χρήση μεγαλύτερου ποσοστού διαμορφωτικών αξιολογήσεων (σε αντίθεση με τις συνολικές, τελικές αξιολογήσεις) για να γίνει εστίαση στην κατανόηση και όχι απλώς στη διατήρηση των γνώσεων. Αυτή η

προσέγγιση προάγει τις πρακτικές διδασκαλίας χωρίς αποκλεισμούς και υποστηρίζει τη συνεχή ανάπτυξη των μαθητών/ριών.

- Ενσωμάτωση διαφορετικών μορφών αξιολόγησης: Χρειάζεται η αξιοποίηση πολλαπλών μορφών αξιολόγησης (π.χ. προφορική, γραπτή, οπτική) για να καταγραφεί η κατανόηση του περιεχομένου από τους/τις μαθητές/ριες. Ο σχεδιασμός αξιολογήσεων που επιτρέπουν διαφορετικές εκφράσεις κατανόησης διασφαλίζει ότι τα γλωσσικά εμπόδια δεν αποκλείουν τους/τις μαθητές/ριες από το να επιδείξουν την κατάκτηση του περιεχομένου.
- Υιοθέτηση ολιστικών στρατηγικών αξιολόγησης: Εφαρμογή ολιστικών μεθόδων που αναδεικνύουν τις πολυγλωσσικές δεξιότητες των μαθητών. Τέτοιες στρατηγικές παρακολουθούν τόσο την κατανόηση του περιεχομένου όσο και την πρόοδο στην εκμάθηση της γλώσσας, ενθαρρύνοντας τους/τις εκπαιδευτικούς και τις τάξεις να εκτιμούν τη γλωσσική πολυμορφία ως πλεονέκτημα και όχι ως περιορισμό.
- Εκπαίδευση σε πρακτικές δίκαιης αξιολόγησης: Ενσωμάτωση πρακτικών δίκαιης αξιολόγησης για τους/τις πολύγλωσσους/ες μαθητές/ριες τόσο στα προγράμματα αρχικής κατάρτισης όσο και στα προγράμματα συνεχιζόμενης επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών. Οι εκπαιδευτικοί αποκτούν τις δεξιότητες που απαιτούνται για την αποτελεσματική αξιολόγηση των διαφορετικών μαθητών/ριών, εξασφαλίζοντας δίκαιες και χωρίς αποκλεισμούς αξιολογήσεις.
- Στρατηγικές για την ενίσχυση των αξιολογήσεων της μάθησης σε επίπεδο τάξης για τους/τις αναδυόμενους/ες πολύγλωσσους/ες μαθητές/ριες είναι οι ακόλουθες:

Δεξιότητες ομιλίας και μάθησης:

- Αξιολογήστε την προφορική επάρκεια των μαθητών/ριών στην πρώτη τους γλώσσα και σε άλλες γλώσσες
- Επιτρέψτε στους/στις μαθητές/ριες να απαντούν σε περισσότερες από μία γλώσσες, ανάλογα με τις ανάγκες
- Χρησιμοποιήστε προφορικές γλωσσικές αξιολογήσεις για να καθορίσετε ρεαλιστικούς στόχους επάρκειας.

Δεξιότητες ανάγνωσης και γραφής:

- Αξιολογήστε την ανάγνωση και τη γραφή και στις δύο ή σε όλες τις γλώσσες
- Περιορίστε την ανάγνωση με δυνατή φωνή και δώστε προτεραιότητα στην ανάγνωση με σκοπό την κατανόηση του νοήματος

- Ερμηνεύστε τις απαντήσεις σε ανοιχτές ερωτήσεις χρησιμοποιώντας μια κλίμακα αξιολόγησης
- Αξιολογήστε ξεχωριστά την ακρίβεια της γραφής και τη γραφή με σκοπό την κατανόηση του νοήματος.

Μη γλωσσικά αντικείμενα:

- Αξιολογήστε τη γνώση του περιεχομένου του προγράμματος σπουδών χρησιμοποιώντας δύο ή περισσότερες γλώσσες
- Χρησιμοποιήστε τη παιδαγωγική διαγλωσσική επικοινωνία για να διευκολύνετε την αξιολόγηση του περιεχομένου
- Παρέχετε καθοδήγηση στους εκπαιδευτικούς σχετικά με τη μετάφραση των αξιολογήσεων
- Χρησιμοποιήστε δυναμικές στρατηγικές αξιολόγησης.

4. Κατάρτιση εκπαιδευτικών και παιδαγωγικές αρχές

Η αποτελεσματική εφαρμογή της πολυγλωσσικής εκπαίδευσης εξαρτάται από την απασχόληση εκπαιδευτικών που μιλούν την επίσημη γλώσσα του σχολείου, όσο και άλλες γλώσσες, και ιδίως πρώτες γλώσσες παιδιών που έχουν στις τάξεις τους. Αυτοί/ές οι εκπαιδευτικοί πρέπει να τοποθετηθούν σε σχολεία όπου οι γλωσσικές τους δεξιότητες ανταποκρίνονται στις ανάγκες των μαθητών/ριών. Η συνεχής επαγγελματική ανάπτυξη, κατά τη διάρκεια της υπηρεσίας, είναι σημαντική για την εμβάθυνση των ικανοτήτων των εκπαιδευτικών.

Οι παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά **την πρόσληψη και την τοποθέτηση των εκπαιδευτικών** περιλαμβάνουν:

- Πρόσληψη πολύγλωσσων εκπαιδευτικών που να μπορούν να μιλούν, να διαβάζουν και να γράφουν τόσο την πρώτη γλώσσα των μαθητών/ριών όσο και την επίσημη γλώσσα του σχολείου.
- Διασφάλιση της πολυμορφίας του εκπαιδευτικού προσωπικού, με την τοποθέτηση εκπαιδευτικών που αντιπροσωπεύουν τη γλωσσική ποικιλότητα των κοινοτήτων τους και των γύρω περιοχών.
- Επέκταση καινοτόμων προγραμμάτων κατάρτισης εκπαιδευτικών που παρέχουν ευκαιρίες πρόσβασης σε υποψήφιους/ες εκπαιδευτικούς από αυτόχθονες και τοπικές κοινότητες.

- Ευθυγράμμιση της τοποθέτησης των εκπαιδευτικών με τη γλωσσική ευχέρεια, διασφαλίζοντας ότι οι εκπαιδευτικοί τοποθετούνται σε σχολεία όπου οι γλωσσικές τους δεξιότητες ανταποκρίνονται στις ανάγκες των μαθητών/ριών.

Κρίσιμος παράγοντας για τη διασφάλιση της ποιότητας στην παροχή πολυγλωσσικής εκπαίδευσης είναι η **ισχυροποίηση της αρχικής και συνεχιζόμενης κατάρτισης των εκπαιδευτικών**. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να εξοπλιστούν με τις δεξιότητες να διδάσκουν σε πολυγλωσσικά περιβάλλοντα.

Είναι πολύ βοηθητικό οι διευθυντές/ριες των σχολείων και τα στελέχη της εκπαίδευσης να γνωρίζουν και, ιδανικά, να συμμετέχουν στην κατάρτιση των εκπαιδευτικών, για να κατανοήσουν την πολυγλωσσική εκπαίδευση, να υποστηρίξουν τους/τις εκπαιδευτικούς και να απαντήσουν σε πιθανές ερωτήσεις από μέλη της κοινότητας.

Τα βασικά στοιχεία της **αρχικής εκπαίδευσης** μελλοντικών εκπαιδευτικών για πολυγλωσσικά περιβάλλοντα περιλαμβάνουν την υποστήριξή τους ώστε να:

- Κατανοήσουν τις γλωσσολογικές αρχές της δομής κάθε γλώσσας, καθώς ορισμένα παιδιά ενδέχεται να έχουν ελάχιστη ή καθόλου εμπειρία στην ανάγνωση και τη γραφή της οικογενειακής τους γλώσσας.
- Παρουσιάσουν μαθήματα χρησιμοποιώντας υλικό και τεχνικές πολυγλωσσικής διδασκαλίας, με ευκαιρίες για εποικοδομητική ανατροφοδότηση.
- Διευρύνουν την πρόσβαση σε εκπαιδευτικό υλικό, όπως κάρτες, αφίσες, μεγάλα βιβλία, μικρά βιβλία και παιχνίδια, για να βελτιώσουν την μαθησιακή εμπειρία και να αξιοποιήσουν όλες τις κουλτούρες που είναι παρούσες στις τάξεις τους.
- Εφαρμόσουν στρατηγικές αξιολόγησης που επιτρέπουν την αξιολόγηση της προόδου των μαθητών/ριών μέσω διαμορφωτικών δοκιμασιών και όχι μόνο μέσω τελικών αξιολογήσεων, όπως αναφέρθηκε στην προηγούμενη ενότητα.
- Διαχειριστούν τις τάξεις με τρόπους που προάγουν δομημένα, παραγωγικά και χωρίς αποκλεισμούς μαθησιακά περιβάλλοντα για όλους/ες τους/τις μαθητές/ριες.

Η **συνεχιζόμενη κατάρτιση** των εκπαιδευτικών πρέπει να βασίζεται στην αρχική κατάρτιση, προκειμένου να:

- Διασφαλίζεται ότι οι εκπαιδευτικοί λαμβάνουν ανατροφοδότηση από συναδέλφους, συμβούλους και διευθυντές/ριες σχολείων, η οποία να αφορά τα δυνατά και αδύνατα σημεία τους στην παράδοση των μαθημάτων και τη διαχείριση της τάξης.
- Αναπτύσσονται οι ψηφιακές δεξιότητες των εκπαιδευτικών, με στόχο τη βελτίωση των παιδαγωγικών μεθόδων και της συμμετοχής των μαθητών/ριών.

- Επεκταθεί η μάθηση και η συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών, ώστε να μπορούν να μοιράζονται εμπειρίες, να μαθαίνουν ο ένας/η μία από τον/την άλλο/η και να προσφέρουν συνεχή υποστήριξη.
- Εμβαθύνουν και να βελτιώσουν οι εκπαιδευτικοί τις παιδαγωγικές τους δεξιότητες, ενσωματώνοντάς τις πιο αποτελεσματικά στην καθημερινή διδακτική πρακτική.

Ενίσχυση παιδαγωγικών προσεγγίσεων

Αναδεικνύεται στη βιβλιογραφία η ανάγκη υποστήριξης των εκπαιδευτικών για την εφαρμογή παιδαγωγικών προσεγγίσεων σε πολύγλωσσα περιβάλλοντα που προάγουν ένα υποστηρικτικό, ενδιαφέρον και πολιτισμικά ευαίσθητο μαθησιακό περιβάλλον.

Οι βασικές στρατηγικές για την **ενίσχυση των παιδαγωγικών προσεγγίσεων** περιλαμβάνουν:

- Παροχή διαφοροποιημένης διδασκαλίας, σχεδιασμό μαθημάτων που αντιμετωπίζουν διαφορετικά επίπεδα γλωσσικής επάρκειας μεταξύ των μαθητών/ριών και διασφάλιση ότι όλοι/ες οι μαθητές/ριες μπορούν να ασχοληθούν με το περιεχόμενο. Καλό είναι να περιλαμβάνονται τεχνικές υποστήριξης όπως οπτικά βοηθήματα, απλοποιημένη γλώσσα ή προδιδασκαλία βασικού λεξιλογίου.
- Προώθηση της συνεργατικής μάθησης για την υποστήριξη της γλωσσικής ανάπτυξης. Διοργάνωση ομάδων μεικτής γλωσσικής επάρκειας που ενθαρρύνουν την ανταλλαγή γλωσσών και την αμοιβαία υποστήριξη, καθιστώντας το περιεχόμενο κατανοητό και κατάλληλο για όλους/ες τους/τις μαθητές/ριες.
- Εφαρμογή συνεργατικής διδασκαλίας όπου εκπαιδευτικοί με παρόμοιο ή διαφορετικό γλωσσικό υπόβαθρο συνεργάζονται για να ενισχύσουν την ανάπτυξη γλωσσικών δεξιοτήτων μεταξύ των μαθητών/ριών.
- Ενσωμάτωση βιωματικής μάθησης, συμπεριλαμβανομένων πρακτικών, εκδρομών, καλλιτεχνικών έργων, πολιτιστικών εμπειριών, ταινιών και άλλων, για την ενίσχυση της βαθύτερης κατανόησης βασικών εννοιών και την ελκυστική μάθηση.
- Προώθηση πρακτικών συμπερίληψης στην τάξη, διασφαλίζοντας ότι όλες οι φωνές εκτιμώνται, και λαμβάνοντας υπόψη τα επίπεδα άνεσης των μαθητών/ριών σχετικά με τη συμμετοχή τους. Τεχνικές όπως η ανταλλαγή απόψεων σε ζευγάρια και οι συζητήσεις σε μικρές ομάδες μπορούν να ενθαρρύνουν τη συμμετοχή όλων.
- Βελτίωση των στρατηγικών που βασίζονται στο παιχνίδι, ενσωματώνοντας παιχνίδια και άλλες ευχάριστες δραστηριότητες για την προώθηση της κοινωνικής αλληλεπίδρασης, της δημιουργικότητας και της συνεργατικής μάθησης.
- Αξιοποίηση της διαθέσιμης τεχνολογίας για την υποστήριξη της μάθησης, χρησιμοποιώντας πόρους όπως ηλεκτρονικά λεξικά, ηλεκτρονικά βιβλία,

οπτικοακουστικό υλικό και άλλα εργαλεία με τεχνητή νοημοσύνη για την ενίσχυση της μάθησης.

- Ενθάρρυνση των μαθητών/ριών να χρησιμοποιούν όποιες γλώσσες αισθάνονται πιο οικείες τους και να μιλούν σε συζητήσεις ή εργασίες, επιτρέποντάς τους να αξιοποιήσουν ολόκληρο το γλωσσικό τους ρεπερτόριο για να υποστηρίξουν τη μάθησή τους.

5. Μαθησιακά περιβάλλοντα: Εκπαιδευτικές εγκαταστάσεις και χώροι για μάθηση

Για την παροχή αποτελεσματικής και ποιοτικής πολυγλωσσικής εκπαίδευσης, είναι σημαντικά τα σχολεία να θεωρούνται από όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη ως χώροι χωρίς αποκλεισμούς και φιλόξενοι που καλύπτουν τις γλωσσικές ανάγκες όλων των μαθητών/ριών. Μέλημα κάθε δημοκρατικού εκπαιδευτικού συστήματος πρέπει να είναι η δημιουργία φιλόξενων εκπαιδευτικών εγκαταστάσεων και χώρων που ενισχύουν τη γλωσσική ανάπτυξη, την πολιτισμική ανταλλαγή και την κοινωνικο-συναισθηματική ευημερία και ευεξία όλων των μαθητών/ριών.

Τα **πρακτικά βήματα** προς αυτή την κατεύθυνση περιλαμβάνουν:

- Εξασφάλιση πολυγλωσσικής σήμανσης σε όλο το μαθησιακό περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένων πινακίδων στην τάξη, ετικετών, οδηγιών και ενημερωτικών οθονών. Αυτό εκθέτει τους/τις μαθητές/ριες σε διαφορετικές γλώσσες, ενθαρρύνει την πολιτισμική εκτίμηση και προωθεί ένα περιβάλλον χωρίς αποκλεισμούς.
- Ορισμός γλωσσικών ζωνών ή χώρων όπου οι μαθητές/ριες μπορούν να μιλούν διάφορες γλώσσες ελεύθερα, χωρίς φόβο να κάνουν λάθη. Αυτές οι περιοχές ενθαρρύνουν τη γλωσσική εξάσκηση, ενισχύουν την αυτοπεποίθηση και υποστηρίζουν την απόκτηση φυσικής γλώσσας.
- Οργάνωση ευέλικτων και χωρίς αποκλεισμούς διατάξεων καθισμάτων που ενθαρρύνουν τη συνεργασία και την αλληλεπίδραση μεταξύ συνομηλίκων, ιδίως μεταξύ μαθητών/ριών από διαφορετικό γλωσσικό και πολιτισμικό υπόβαθρο. Αυτή η ρύθμιση διευκολύνει τη χωρίς αποκλεισμούς μάθηση και καλλιεργεί τη διαπολιτισμική επικοινωνία.

Η εστίαση στην κοινωνική διεπίδραση και στην κοινωνικο-συναισθηματική ευεξία και ευημερία των μαθητών/ριών πραγματοποιείται μέσω της δημιουργίας πολιτισμικά ευαίσθητων και συμπεριληπτικών χώρων μάθησης, με αναγνώριση και σεβασμό των διαφορετικών μαθησιακών

στιλ, των μεθόδων επικοινωνίας και των γλωσσών, μειώνοντας έτσι το άγχος και καλλιεργώντας ένα φιλόξενο εκπαιδευτικό περιβάλλον για όλους τους μαθητές.

Τα πρακτικά βήματα για την **ενίσχυση της κοινωνικής αλληλεπίδρασης και της κοινωνικο-συναισθηματικής ευεξίας** περιλαμβάνουν:

- Δημιουργία ενός πολιτισμικά ευαίσθητου μαθησιακού περιβάλλοντος που αναγνωρίζει και σέβεται τα διαφορετικά στυλ επικοινωνίας, τους κοινωνικούς κανόνες και τις αξίες που είναι μοναδικές για κάθε γλωσσική και πολιτισμική ομάδα μέσα στο σχολείο.
- Ενθάρρυνση της συμπεριληπτικής συμμετοχής λαμβάνοντας υπόψη τις πολιτισμικές ζώνες άνεσης των μαθητών, ενσωματώνοντας ομαδική εργασία, δημόσια ομιλία και συνεργατικές δραστηριότητες που ενισχύουν την αυτοπεποίθηση και καλλιεργούν το αίσθημα του ανήκειν για όλους/ες τους/τις μαθητές/ριες.
- Δημιουργία συνεργασιών με τοπικούς οργανισμούς και κέντρα, για την επέκταση των πόρων για την πολυγλωσσική εκπαίδευση.

6. Σχέσεις με την κοινότητα και ενδιαφερόμενα μέρη (stakeholders)

Τα ισχυρά και βιώσιμα προγράμματα πολυγλωσσικής εκπαίδευσης εξαρτώνται από τη συνεργασία πολλαπλών ενδιαφερομένων μερών και εταίρων, σε συνεργασία με τις τοπικές κοινότητες και σε αποτελεσματικές συνεργασίες σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο για την ενίσχυση της αξιοποίησης των πόρων, της ανταλλαγής πληροφοριών και της συμπερίληψης διαφορετικών προοπτικών, με αποτέλεσμα ένα πιο ισχυρό εκπαιδευτικό πλαίσιο. Υπό αυτούς τους όρους, προβάλλεται η ενίσχυση των σχέσεων με γονείς, κηδεμόνες και κοινότητες για την προώθηση της πολυγλωσσικής εκπαίδευσης και την αντιμετώπιση πιθανών ανησυχιών σχετικά με τον αντίκτυπό της στην ανάπτυξη των μαθητών.

Οι βασικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Υποστήριξη της προσέγγισης και της εμπλοκής μέσω συναντήσεων της κοινότητας, εργαστηρίων και ενημερωτικών συνεδριών. Η συνεργασία με διευθυντές/ριες σχολείων, ΜΚΟ και κοινότητες, τοπικές ή μεταναστευτικές, μπορεί να διευκολύνει τις συζητήσεις σχετικά με την πολυγλωσσική εκπαίδευση.
- Ανάπτυξη δομημένων καναλιών επικοινωνίας με τους/τις γονείς, ώστε να ενημερώνονται για τις εξελίξεις στην πολυγλωσσική εκπαίδευση και συλλογή των σχολίων τους, διασφαλίζοντας αμφίδρομη επικοινωνία και διευκρινίζοντας πώς η

πολυγλωσσική εκπαίδευση υποστηρίζει τη μάθηση και την πολιτισμική ταυτότητα των παιδιών.

- Ενθάρρυνση της συμμετοχής των γονέων και των κηδεμόνων σε σχολικές δραστηριότητες, όπως ανοιχτές ημέρες, πολιτιστικές γιορτές και εργαστήρια γλώσσας, όπου μπορούν να παρατηρήσουν την πολυγλωσσική εκπαίδευση σε δράση.
- Διευκόλυνση δικτύων μεταξύ των γονέων για την οικοδόμηση μιας υποστηρικτικής κοινότητας για την πολυγλωσσική εκπαίδευση, όπως ο σχηματισμός ομάδων γονέων ή εργαστηρίων που επικεντρώνονται στην ανάπτυξη της γλώσσας στο σπίτι.
- Σύνδεση άτυπων, μη τυπικών και τυπικών εκπαιδευτικών πλαισίων για την προώθηση της εμπλοκής της κοινότητας και της διά βίου μάθησης.

Προηγούμενες εκπαιδευτικές εμπειρίες δείχνουν ότι η εμπλοκή τοπικών ή/και μεταναστευτικών κοινοτήτων είναι σημαντική για τη διασφάλιση πολιτισμικά κατάλληλης πολυγλωσσικής εκπαίδευσης, που ενισχύει την πολυφωνία και την πολυμορφία.

Τα πρακτικά βήματα για τη συμμετοχή των τοπικών ή/και μεταναστευτικών κοινοτήτων περιλαμβάνουν:

- Ενεργή συμμετοχή των τοπικών και μεταναστευτικών/προσφυγικών κοινοτήτων στον σχεδιασμό του προγράμματος πολυγλωσσικής εκπαίδευσης, με σεβασμό στο δικαίωμά τους για ελεύθερη, προηγούμενη και ενημερωμένη συγκατάθεση και διασφαλίζοντας ότι το πρόγραμμα σπουδών αντικατοπτρίζει τις τοπικές αξίες και παραδόσεις.
- Επισήμοποίηση συμφωνιών με τις κοινότητες για τον καθορισμό ρόλων, ευθυνών και συμμετοχής στην πολυγλωσσική εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένης της κοινής διακυβέρνησης για τη λήψη αποφάσεων.
- Υλοποίηση πρωτοβουλιών ανάπτυξης ικανοτήτων που προωθούν την αμφίδρομη μάθηση, όπου τα μέλη της τοπικής και της αυτόχθονης κοινότητας εμπλουτίζουν την κατανόηση των εκπαιδευτικών σχετικά με τις πολιτισμικά κατάλληλες διδακτικές πρακτικές, γνώσεις και δεξιότητες, ενώ οι εκπαιδευτικοί υποστηρίζουν την ανάπτυξη ηγετικών, παιδαγωγικών και σχεδιαστικών δεξιοτήτων μέσα από προγράμματα σπουδών εντός της κοινότητας.
- Συνεργασία με στελέχη της κοινότητας για την υποστήριξη της γλωσσικής και πολιτιστικής ποικιλομορφίας, εμπλέκοντάς τα σε πολιτισμικές εκδηλώσεις και δραστηριότητες που γιορτάζουν τις παραδόσεις των κοινοτήτων.

Τέλος, κρίσιμο παράγοντα αποτελεί η δόμηση εταιρικών σχέσεων με εθνικούς και διεθνείς οργανισμούς για την παροχή τεχνικής εμπειρογνωμοσύνης και πόρων που υποστηρίζουν την εφαρμογή και την κλιμάκωση των προγραμμάτων πολυγλωσσικής εκπαίδευσης. Αυτές οι

συνεργασίες μπορούν να βοηθήσουν στη διασφάλιση της ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών, στη διευκόλυνση της ανάπτυξης ικανοτήτων και στην ενίσχυση της συνολικής αποτελεσματικότητας και βιωσιμότητας των πρωτοβουλιών πολυγλωσσικής εκπαίδευσης.

Οι **δράσεις για την περαιτέρω ενίσχυση των συνεργασιών** περιλαμβάνουν:

- Προώθηση καναλιών συνεργασίας πολλαπλών ενδιαφερομένων με ενδιαφερόμενα μέρη (stakeholders) από εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.
- Δημιουργία πλατφορμών για τη διευκόλυνση της ανταλλαγής γνώσεων και πόρων μεταξύ διεθνών και εθνικών οργανισμών.
- Συνεργασία με πανεπιστήμια και ακαδημαϊκά ιδρύματα για την ανάπτυξη τοπικής έρευνας και εκπαιδευτικού υλικού.
- Εμπλοκή προγραμματιστών ψηφιακής τεχνολογίας για τη δημιουργία προσβάσιμων μαθησιακών λύσεων για όλους τους/τις μαθητές/ριες.
- Συνεργασία με διεθνείς οργανισμούς, ΜΚΟ και διακυβερνητικούς φορείς για την εξασφάλιση τεχνικής και οικονομικής υποστήριξης για τα προγράμματα πολυγλωσσικής εκπαίδευσης.

7. Μεθοδολογικές επιλογές

Το κοινωνικό και εκπαιδευτικό τοπίο στον κόσμο αλλάζει ραγδαία, όπως έδειξαν τα τελευταία χρόνια πολλαπλών κρίσεων, από τη μία με την πανδημία COVID-19, από την άλλη με κλιματικές αλλαγές και πολεμικές συγκρούσεις, με επακόλουθα, εντεινόμενα κύματα μετανάστευσης και προσφυγιάς. Οι περιορισμοί και οι αναγκαστικές προσαρμογές που επέφεραν στην εκπαίδευση οι κοσμογονικές αυτές αλλαγές επηρεάζουν ασφαλώς, και μάλλον ιδιαίτερα, την εκπαίδευση για τις γλώσσες και την πολυγλωσσία, με νέες ανάγκες να αναδύονται για το μαθητικό κοινό και, ακόμη περισσότερο για το δίγλωσσο ή πολύγλωσσο μαθητικό κοινό.

Στο μεταβαλλόμενο αυτό περιβάλλον, η πρόσφατη βιβλιογραφία εντοπίζει βασικές τάσεις, όπως η έμφαση στην κατανόηση των αναγκών των μαθητών/ριών, η δημιουργία ελκυστικών μαθησιακών περιβαλλόντων, η ενίσχυση των επικοινωνιακών δεξιοτήτων, η ένταξη της πολιτισμικής συνειδητοποίησης και επίγνωσης, και η αξιοποίηση της τεχνολογίας και πολυμεσικών πόρων. Ως κομβικά στοιχεία αναδύονται η κατάλληλη και έγκαιρη ανατροφοδότηση, η αυτονομία των μαθητών/ριών, η χρήση της τεχνολογίας με τους/τις μαθητές/ριες στο επίκεντρο και η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών.

Μέσα από μια λεπτομερή ανάλυση της πρόσφατης βιβλιογραφίας και δεδομένων, αναδείχθηκαν αρκετές βασικές τάσεις, οι οποίες αναδεικνύουν τις δυναμικές στρατηγικές που χρησιμοποιούν

οι εκπαιδευτικοί και που μπορούν να θεωρηθούν «καλές πρακτικές». Παρακάτω παρατίθεται μια σύνοψη αυτών των ευρημάτων.

α. Κατανόηση και αντιμετώπιση των αναγκών των μαθητών/ριών

Το πρώτο θετικό βήμα που κάνουν οι εκπαιδευτικοί είναι η κατανόηση των μοναδικών αναγκών των μαθητών τους, ειδικά στο πλαίσιο της διαδικτυακής και υβριδικής μάθησης που έγινε απαραίτητη μέσα στην πανδημία COVID-19. Για παράδειγμα, οι εκπαιδευτικοί συνειδητοποίησαν ότι οι προκλήσεις των μαθητών/ριών δεν ήταν μόνο ακαδημαϊκές αλλά και τεχνολογικές, και αυτές έπρεπε να ληφθούν υπόψη κατά τον σχεδιασμό των μαθημάτων. Η αναγνώριση του διαφορετικού υπόβαθρου και των μορφών μάθησης των μαθητών/ριών είναι το κλειδί για την αποτελεσματική διδασκαλία. Αναγνωρίζοντας αυτές τις ανάγκες νωρίς, οι εκπαιδευτικοί μπόρεσαν να κάνουν τη μάθηση πιο προσβάσιμη και ελκυστική, διασφαλίζοντας ότι κανείς/καμία δεν θα έμενε πίσω στη μετάβαση.

β. Δημιουργία ενός ελκυστικού και δυναμικού μαθησιακού περιβάλλοντος

Η μετάβαση στη διαδικτυακή μάθηση δημιούργησε ένα νέο σύνολο προκλήσεων για τους/τις εκπαιδευτικούς, ιδίως στη διατήρηση της εμπλοκής των μαθητών/ριών. Σε απάντηση, οι εκπαιδευτικοί εφάρμοσαν δημιουργικές μεθόδους για να οικοδομήσουν δυναμικές εικονικές τάξεις. Ενσωμάτωσαν διαδραστικά εργαλεία όπως φόρουμ συζήτησης, κουίζ και ομαδικές δραστηριότητες, καθιστώντας τη μάθηση πιο συμμετοχική και λιγότερο παθητική.

γ. Έμφαση στις δεξιότητες επικοινωνίας σε διαφορετικά πλαίσια

Η ενίσχυση των επικοινωνιακών δεξιοτήτων των μαθητών/ριών είναι καθοριστική, ειδικά καθώς η παγκόσμια συνδεσιμότητα έγινε πιο σημαντική. Επανέρχεται το θεώρημα ότι η εκμάθηση γλωσσών θα πρέπει να επεκτείνεται πέρα από τη γραμματική ακρίβεια και να επικεντρώνεται περισσότερο στην επικοινωνιακή ικανότητα. Ενσωματώνοντας εργασίες του πραγματικού κόσμου στα μαθήματα, οι εκπαιδευτικοί έδωσαν στους/στις μαθητές/ριες την ευκαιρία να εξασκήσουν τις γλωσσικές τους δεξιότητες σε ποικίλα πλαίσια, κάτι που αποτελεί βασική αρχή της προσέγγισης της Επικοινωνιακής Διδασκαλίας των Γλωσσών.

δ. Ένταξη της πολιτισμικής επίγνωσης στη γλωσσική διδασκαλία

Η στροφή προς την ηλεκτρονική μάθηση, τυπική αλλά και άτυπη, υπογράμμισε τη σημασία της ένταξης της πολιτισμικής επίγνωσης στη γλωσσική διδασκαλία. Καθώς οι μαθητές/ριες αλληλεπιδρούν όλο και περισσότερο με συνομήλικους/ες από διαφορετικά μέρη του κόσμου, οι εκπαιδευτικοί έδωσαν μεγαλύτερη έμφαση στη διδασκαλία πολιτισμικών κανόνων και αξιών παράλληλα με τις γλωσσικές δεξιότητες. Αυτό όχι μόνο βοήθησε τους/τις μαθητές/ριες να

κατανοήσουν καλύτερα τη χρήση της γλώσσας σε ποικίλα πλαίσια, αλλά και ενίσχυσε τη διαπολιτισμική ικανότητα. Οι εκπαιδευτικοί αξιοποίησαν τις ψηφιακές πλατφόρμες για να εκθέσουν τους/τις μαθητές/ριες σε διαφορετικούς πολιτισμούς, προετοιμάζοντάς τους/τες έτσι για τον παγκοσμιοποιημένο κόσμο έξω από την τάξη.

ε. Αξιοποίηση της τεχνολογίας και των πολυμεσικών πόρων για αποτελεσματική μάθηση

Η χρήση της τεχνολογίας και των πολυμέσων έγινε της πολυγλωσσικής εκπαίδευσης. Οι εκπαιδευτικοί προσαρμόστηκαν γρήγορα σε ψηφιακά εργαλεία όπως συστήματα διαχείρισης μάθησης (LMS), διαδικτυακές πλατφόρμες συζήτησης και λογισμικό τηλεδιάσκεψης. Αυτά τα εργαλεία επέτρεψαν μεγαλύτερη ευελιξία στην παράδοση των μαθημάτων, προσφέροντας παράλληλα στους/στις μαθητές/ριες την ευκαιρία να ασχοληθούν με πολυμεσικούς πόρους όπως βιντεοδιαλέξεις, podcast και διαδραστικές προσομοιώσεις. Η ένταξη καινοτόμων τεχνολογιών στη διδασκαλία γλωσσών όχι μόνο βελτίωσε τη μαθησιακή εμπειρία, αλλά βοήθησε επίσης στη γεφύρωση του χάσματος μεταξύ των παραδοσιακών και των σύγχρονων μεθοδολογιών διδασκαλίας.

στ. Παροχή εποικοδομητικής και έγκαιρης ανατροφοδότησης στους/στις μαθητές/ριες

Η αποτελεσματική ανατροφοδότηση ήταν πάντα αναπόσπαστο μέρος της εκμάθησης γλωσσών και η εξ αποστάσεως μάθηση μόνο ενίσχυσε τη σημασία της. Ελλείψει της αλληλεπίδρασης πρόσωπο με πρόσωπο, οι εκπαιδευτικοί υιοθέτησαν γρήγορα μεθόδους ψηφιακής ανατροφοδότησης, προσφέροντας έγκαιρες απαντήσεις σε εργασίες και αξιολογήσεις. Η ανατροφοδότηση συχνά δινόταν μέσω γραπτών σχολίων σε ψηφιακές πλατφόρμες, βιντεοσκοπήσεων ή ατομικών βιντεοκλήσεων. Όλα αυτά βοήθησαν στη διατήρηση της σύνδεσης μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών, διασφαλίζοντας παράλληλα ότι οι μαθητές/ριες μπορούσαν να βελτιώνονται συνεχώς.

ζ. Προώθηση της αυτονομίας και της διά βίου μάθησης

Η μετάβαση στην εξ αποστάσεως μάθηση ενθάρρυνε επίσης μια μεγαλύτερη έμφαση στην αυτονομία των μαθητών/ριών. Με την ευελιξία που προσφέρει η διαδικτυακή μάθηση, οι μαθητές/ριες ενθαρρύνθηκαν να αναλάβουν την ευθύνη του μαθησιακού τους ταξιδιού. Οι εκπαιδευτικοί παρέχουν πόρους για αυτορρυθμιζόμενη μάθηση, όπως διαδραστικές ενότητες και συμπληρωματικού υλικού στο διαδίκτυο που οι μαθητές/ριες μπορούν να εξερευνήσουν μόνοι/ες τους. Αυτή η μετατόπιση ευθυγραμμίστηκε με την έννοια της διά βίου μάθησης, καθώς ενθάρρυνε τους/τις μαθητές/ριες να αναπτύξουν τις δεξιότητες που χρειαζόνταν για να συνεχίσουν να μαθαίνουν πέρα από την τάξη.

η. Προσαρμογή στην αλλαγή μέσω συνεχούς επαγγελματικής ανάπτυξης

Τα τελευταία χρόνια αυξάνεται παγκόσμια η τάση για συνεχιζόμενη επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, ιδίως μέσω εξ αποστάσεως κατάρτισης. Πολλοί/ές εκπαιδευτικοί εκμεταλλεύτηκαν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν διαδικτυακά εργαστήρια, διαδικτυακά σεμινάρια και εκπαιδευτικές συνεδρίες για να βελτιώσουν τον ψηφιακό τους γραμματισμό και να μάθουν πώς να ενσωματώνουν καλύτερα την τεχνολογία στις διδακτικές τους πρακτικές. Οι εκπαιδευτικοί που αξιοποίησαν αυτές τις ευκαιρίες μπόρεσαν να υποστηρίξουν καλύτερα τους/τις μαθητές/ριές τους και να δημιουργήσουν πιο αποτελεσματικά μαθησιακά περιβάλλοντα.

8. Συμπέρασμα

Οι καλές πρακτικές σε σχέση με την αξιοποίηση των γλωσσών και της πολυγλωσσίας στην εκπαίδευση μπορούν να συνοψιστούν στις ακόλουθες προτάσεις, σύμφωνα και με την έκθεση της UNESCO “Languages Matter” (2025):

- Διεξαγωγή ανάλυσης της κατάστασης του κοινωνιογλωσσολογικού και εκπαιδευτικού πλαισίου για την καθοδήγηση του αποτελεσματικού σχεδιασμού και εφαρμογής πολιτικής και της βέλτιστης κατανομής πόρων για τα προγράμματα γλωσσών και πολυγλωσσικής εκπαίδευσης.
- Επισήμοποίηση και τυποποίηση πολιτικών δεσμεύσεων για την πολυγλωσσική εκπαίδευση εντός των εθνικών εκπαιδευτικών και νομικών πλαισίων, καθώς και των εθνικών εκπαιδευτικών πολιτικών, διασφαλίζοντας το δικαίωμα όλων των μαθητών/ριών στη διδασκαλία σε γλώσσες που ευθυγραμμίζονται με το πολιτισμικό και γλωσσικό τους υπόβαθρο.
- Ενσωμάτωση της πολυγλωσσικής εκπαίδευσης στο πρόγραμμα σπουδών από τις πρώτες τάξεις, δίνοντας προτεραιότητα στην εκπαίδευση και στην πρώτη γλώσσα γλώσσα για την οικοδόμηση βασικών δεξιοτήτων γραμματισμού και γλωσσομάθειας, ενθαρρύνοντας παράλληλα τον σεβασμό για τις γλώσσες καταγωγής και το πολιτισμικό τους υπόβαθρο.
- Ανάπτυξη πολιτισμικά προσαρμοσμένου και κατάλληλου για τα συμφραζόμενα εκπαιδευτικού υλικού στις γλώσσες των μαθητών/ριών, λαμβάνοντας υπόψη και την πρώτη τους γλώσσα, και ευθυγράμμιση των στρατηγικών αξιολόγησης με τις αρχές της πολυγλωσσικής εκπαίδευσης, ώστε να διασφαλιστεί ότι οι αξιολογήσεις αντικατοπτρίζουν με ακρίβεια τις γνώσεις περιεχομένου των μαθητών/ριών στη/στις γλώσσα/ες στην/στις οποία/ες αποκτήθηκαν.

- Προσέλκυση εκπαιδευτικών που έχουν επικοινωνιακές δεξιότητες και στις πρώτες γλώσσες των δίγλωσσων παιδιών, για την ενίσχυση της πολυγλωσσικής εκπαίδευσης, την ενίσχυση της πολιτισμικής και γλωσσικής ποικιλομορφίας και εκπροσώπησης στην τάξη.
- Ενίσχυση της κατάρτισης τόσο των εκπαιδευτικών που προετοιμάζονται όσο και των εκπαιδευτικών που βρίσκονται σε υπηρεσία, ώστε να διδάσκουν αποτελεσματικά σε πολύγλωσσα περιβάλλοντα, διασφαλίζοντας ότι οι διευθυντές/ριες των σχολείων και οι σύμβουλοι εκπαίδευσης υποστηρίζουν την εφαρμογή πολιτισμικά προσαρμοσμένων και ελκυστικών παιδαγωγικών προσεγγίσεων.
- Δημιουργία εκπαιδευτικών χώρων χωρίς αποκλεισμούς και πολιτισμικά ευαίσθητους που προωθούν τη γλωσσική ανάπτυξη, την αυτονομία των μαθητών/ριών, την πολιτισμική ανταλλαγή, την κοινωνική αλληλεπίδραση και την κοινωνικο-συναισθηματική ευεξία (well-being) όλων των μαθητών/ριών, με σεβασμό παράλληλα στα διαφορετικά στιλ μάθησης και στις μεθόδους επικοινωνίας.
- Ενσωμάτωση εναλλακτικών συστημάτων παρακολούθησης και αξιολόγησης στα προγράμματα πολυγλωσσικής εκπαίδευσης, για αξιολόγηση του αντίκτυπου στη μάθηση, την παρακολούθηση, τη διατήρηση και τη συνολική εκπαιδευτική εμπειρία για τις διαφορετικές γλωσσικές ομάδες.
- Ενίσχυση των σχέσεων με τους/τις γονείς, τους/τις κηδεμόνες και τις τοπικές και μεταναστευτικές κοινότητες, και διασφάλιση της ουσιαστικής συμμετοχής τους, ώστε να διασφαλιστούν πολιτισμικά κατάλληλα προγράμματα πολυγλωσσικής εκπαίδευσης, που ενισχύουν τη μάθηση και αντιμετωπίζουν πιθανές ανησυχίες σχετικά με την ανάπτυξη των μαθητών/ριών.
- Ανάπτυξη συνεργασιών με τοπικούς, εθνικούς και διεθνείς οργανισμούς για εξασφάλιση τεχνικής εμπειρογνωμοσύνης, πόρων και πρόσβασης σε καλές πρακτικές για την υποστήριξη της εφαρμογής, της κλιμάκωσης και της βιωσιμότητας των προγραμμάτων πολυγλωσσικής εκπαίδευσης, διευκολύνοντας παράλληλα την ανάπτυξη ικανοτήτων και ενισχύοντας τη συνολική αποτελεσματικότητα.

Βιβλιογραφία

Achieng, S. A. (2023). Exploring effective teaching approaches for English as a Foreign Language (EFL) instructors: Best practices and future directions. *International Journal on Studies in Education (IJonSE)*, 5(4), 515-529.

Adamson, L. (2021). Language of instruction: A question of disconnected capabilities. *Comparative Education*, 57(2):187–205.

Baker, C. and Wright, W.E. (2021). *Foundations of bilingual education and bilingualism*. 7th edition. Bristol, Multilingual Matters.

Bao, D. (Ed.). (2018). *Creativity and innovations in ELT materials development: Looking beyond the current design* (Vol. 58). Multilingual matters.

Barrett, A. M. and Bowden, R. (2022). Theory, practices and policies for 'late exit' transition in the language of learning and teaching: A literature review. *Bristol Working Papers in Education Series No. 2*. Bristol, University of Bristol, School of Education.

Beacco, J.-C. & Byran, M. (2007). *From linguistic diversity to plurilingual education: Guide for the development of language education policies in Europe*. Strasbourg, Council of Europe.

Brown, H. D. (2014). *Principles of language learning and teaching* (6th ed.). Pearson Education ESL.

Collier, V. P., & Thomas, W. P. (2017). Validating the power of bilingual schooling: Thirty-two years of large-scale, longitudinal research. *Annual review of applied linguistics*, 37, 203-217.

Dahm, R. & De Angelis, G. (2017). The role of mother tongue literacy in language learning and mathematical learning: Is there a multilingual benefit for both? *International Journal of Multilingualism*, 15(2), 194–213.

Dalton-Puffer, C. (2011). Content-and-language integrated learning: From practice to principles?. *Annual Review of applied linguistics*, 31, 182-204.

Eslit, E. (2025). *English Language Teaching (ELT) Best Practices: A Post-Pandemic Language Teaching Analysis*. Pre-Prints.org 10. DOI:10.20944/preprints202503.0597.v1

Farrell, T. S., & Jacobs, G. M. (2020). *Essentials for successful English language teaching*. Bloomsbury Publishing.

García, O., Johnson, S.I., & Seltzer, K. (2016). *The translanguaging classroom: Leveraging student bilingualism for learning*. Caslon Publishing.

Hall, G. (2017). *Exploring English language teaching: Language in action*. Routledge.

Heugh, K., French, M., Armitage, J., Taylor-Leech, K., Billingham, N., & Ollerhead, S. (2019). *Using multilingual approaches: Moving from theory to practice*. London, British Council.

Horwitz, E. K. (2020). *Becoming a language teacher: A practical guide to second language learning and teaching*. Castledown Publishers.

Kumaravadivelu, B. (2006). *Understanding language teaching: From method to postmethod*. Routledge.

Larsen-Freeman, D., & Anderson, M. (2013). *Techniques and Principles in Language Teaching* 3rd edition. Oxford university press.

Motteram, G. (2013). *Innovations in learning technologies for English language teaching*. British Council.

Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). *Approaches and methods in language teaching* (3rd ed.). Cambridge University Press.

Scrivener, J. (2011). *Learning teaching: The essential guide to English language teaching* (3rd ed.). Macmillan Education.

Tajeddin, Z., & Farrell, T. S. C. (2025). *Handbook of language teacher education: Critical review and research synthesis*. Springer.

Tribushinina, E. and Mackaaij, M. 2023. Bilingual advantages in foreign language learning: evidence from primary-school pupils with developmental language disorder. *Frontiers in Education*, 8.

Trudell, B. and Young, C. (Eds.). 2016. *Good answers to tough questions in mother tongue-based multilingual education*. Dallas, SIL International.

UNESCO (2025). *Languages matter. Global guidance on multilingual education*. Paris, UNESCO.

United Nations Special Rapporteur on Minority Issues. 2017. *Language rights of linguistic minorities. A practical guide for implementation*. Geneva, United Nations Special Rapporteur on Minority Issues c/o Office of the High Commissioner for Human Rights.